

Frukostseminarium med Sten Tolgfors

Vid ett välbesökt frukostseminarium 12/1, arrangerat av Folk och Försvar, redogjorde försvarsminister Sten Tolgfors för sina erfarenheter från det svenska ordförandeskapet i EU. Det går att se hela seminariet på Folk och Försvars hemsida via web-TV, <http://www.folkochforsvar.se/>.

Försvarsminister Tolgfors inledde med påpekandet att svensk försvarspolitik genomgår stora förändringar. En process som under de senaste tio åren kraftigt påverkat den svenska Försvarsmakten. Den europeiska säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) firar också 10 år. Mycket har hänt inom den europeiska gemenskapen men mycket återstår. Behoven av att EU deltar i internationell konflikthantering ökar, medan också förväntningarna växer. EU är också, enligt Tolgfors, den enda organisation i världen som har förmåga att hantera problem inom ett brett säkerhetsperspektiv. EU har dock svårt att generera resurser på kort tid. För att kunna stärka sin förmåga som global aktör behöver EU därför vidta flera olika åtgärder. Under det svenska ordförandeskapet lyfte Sverige i första hand fram fyra områden:

- Förbättra flexibiliteten vid användandet av EU:s stridsgrupper
- Ett ökat samarbete vad avser sjö-övervakning
- Mer och bättre civil-militärt samarbete
- En europeisk försvarsindustri som agerar med öppen konkurrens

EU:s stridsgrupper

För Sten Tolgfors finns det flera olika exempel på ett behov av en militärstyrka som snabbt skall kunna sättas in vid olika uppblussande konflikter. För honom personligen var det händelserna i Rwanda det som gav denna insikt. Ett problem enligt Tolgfors är att EU:s stridsgrupper aldrig har använts. Detta kan innebära att medlemsstaternas vilja att satsa resurser på denna uppgift riskerar att minska, men även att skattebetalarna i EU:s medlemsstater kan komma att ifrågasätta projektet.¹

Under det svenska ordförandeskapet har EU enats om att det skall bli möjligt att använda EU:s stridgrupper på ett mer flexibelt sätt. Detta betyder att styrkan skall sättas in även då insatsen inte kan betecknas som en snabbinsats vid en uppblussande konflikt. Tidigare har regelverket varit fokuserat mot att i första hand hålla en hög beredskap för att möta en viss sorts hot. Genom att även ta hänsyn till vilka positiva effekter som en insats skulle få för den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna i sin helhet, menade Tolgfors att chanserna för att ett utnyttjande av stridsgrupperna skulle öka.

Ett genomgående problem som Tolgfors lyfte fram, är den politiska processens oförmåga att snabbt komma till beslut. Han menade att det militära konceptet var utmärkt, men att den politiska beredskapen för att fatta snabba beslut var för dålig. Detta gäller både inom EU som på den nationella nivån. Han efterlyste därför mer politisk debatt om hur och när det militära maktmedlet skall användas inom internationell konfliktshantering.

¹ Skälen till att vissa medlemsstater bromsar användningen av stridsgrupperna är flera. En är att delar av finansieringen skall ske av alla medlemsstater via det så kallade Athena-projektet. 2004 tog ett rådsbeslut med följande lydelse:

1.6.15 Rådets beslut 2004/197/GUSP om inrättande av en mekanism för att förvalta finansieringen av de gemensamma kostnaderna för Europeiska unionens operationer med militära eller försvarsmässiga konsekvenser.

Antogs av rådet den 23 februari. Rådet inrättar en mekanism kallad Athena, vars syfte är att skapa en mer permanent grund för finansieringen av Europeiska unionens operationer med militära eller försvarsmässiga konsekvenser och att minska den tid som Europeiska unionen behöver för att administrera finansieringen. Athena, som skall agera i de deltagande eller bidragsgivande medlemsstaternas ställe, skall ha den rättskapacitet som krävs, särskilt när det gäller att inneha ett bankkonto, förvärva, inneha eller avyttra tillgångar, ingå avtal eller administrativa överenskommelser samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter. I beslutet anges att Athenas förvaltare, med bistånd av bl.a. Europeiska unionens militära stab och operationschefen, om denne är i tjänst, skall uppskatta det referensbelopp som anses vara nödvändigt för att täcka de gemensamma kostnaderna för operationen under den avsedda perioden. Slutligen skall förvaltaren via ordförandeskapet lägga fram detta belopp för de rådsorgan som har i uppdrag att granska utkastet till gemensam åtgärd eller beslut.

Detta beslut har inneburit att t ex Tyskland, som anser att de redan betalar tillräckligt mycket pengar till EU, inte gått med på att sätta in stridsgrupperna.

Mer information om EU:s stridgrupper finns på <http://www.sweden.gov.se/sb/d/9383/a/83988>.

Den känsla som jag personligen fick under denna del av anförandet, var att betoningen av hur viktigt det är att använda befintliga militära resurser i internationell konflikthantering, riskerar att göra deltagandet till ett självändamål. Det kan lätt skapas en uppfattning att det är viktigare att delta än att avstå. Enligt min uppfattning måste vi vara försiktiga med ett svenskt deltagande. Trots allt är det mycket stora värden som sätts på spel, både mänskliga på individnivån, som nationella på ett politiskt och ekonomiskt plan. Ett sådant försiktigt förhållningssätt får inte innebära att vi blir handlingsförlamade, men vi måste till vara pris undvika att hamna i en situation där vår analys leder fram till att ”det kvittar vart vi åker, bara vi åker”.

Sjöövervakning

Frågan om ett utökat samarbete inom ramen för sjö-övervakning är ett område som är lättare att hantera. De problem som finns för en sådant samverkan finns främst inom det juridiska området. Det är inte tekniken som är den stora stöttestenen. Tolgfors var noga med att påpeka att det inte var en fråga om att bygga upp helt nya tekniska lösningar, utan att istället koppla samman de nationella system som redan finns och används. Detta skall ske inom ramen för följande ledord:

- cross-sector (samarbete mellan olika organisationer – även civilt och militärt)
- cross-pillar (samarbete mellan EU:s tre ”pelare”)
- cross-border (samarbete över gränserna mellan stater)

Inom Östersjön sker för närvarande ett samarbete inom ramen för Sea Surveillance Co-operation Baltic Sea (SUCBAS) där åtta länder deltar. Sverige, Danmark och Finland utbyter information i realtid via elektronisk överföring, medan de övriga staterna överför information manuellt. EU kommer att arbeta för att på sikt få en integrerad sjö-övervakning inom hela EU.

Civil-militär samverkan

Eftersom EU har förmåga till både civil som militär krishantering, ställs stora krav på en samverkan mellan dessa på förmågor. Under flera år har också frågan om en ”Comprehensive Approach” (CA) varit en ständig fråga.² Tolgfors menade att alla pratar om CA, men att ingen har sett detta fungera i verkligheten. För att kunna uppnå CA krävs mycket planering.

Vad Tollfors inte nämnde var att det är en sak att kunna få statliga aktörer att samarbeta, vilket kan vara svårt nog, men en helt annan att få alla olika icke-statliga aktörer, som Röda Korset och Läkare utan gränser med flera, att delta.

Europeisk försvarsindustri

² Det finns ingen bra svensk översättning av detta begrepp. Ibland används ”allomfattande planering”. Tanken bakom begreppet är dock att inte se konflikthantering med ett ”stuprörstänkande” utan att ha ett mer holistiskt perspektiv.

Idag har vi en situation där upphandling av försvarsmateriel är undantagen från EU:s konkurrensregler. Tolgfors menade att en helt grundläggande fråga är att den europeiska försvarsindustrin alltmer skall ges möjlighet att agera på en öppen marknad. Det är viktigt att olika europeiska stater inte börjar konkurrera med varandra genom att ge subventioner till sin inhemska försvarsindustri. Särskilt viktigt är detta för svensk försvarsindustri som till allra största delen bygger sin försäljning på export.

Läs även "bloggen" <http://chefsingenjoren.blogspot.com/>.